

HY+DIGIAAMU

Lukiolaisten hyvinvointi (osa 2)

8.4.2021

OHJELMA

9.00–9.05

Tilaisuuden avaus

Asiakkuuspäällikkö **Selja Saarialho, HY+**

9.05–9.50

Yliopistotutkija **Minna Saarinen** ja
tutkimusavustaja **Sonja Ojala, HY:**

Lukiolaisten hyvinvointi ja oppimisen
tuki

9.50–10.00

Kysymyksiä ja kommentteja

Voit lähettää kysymyksiä ja kommentteja Flingaan
tilaisuuden aikana:

<http://bit.ly/hyplusaamu>

LUKIOLAISTEN HYVINVOINTI JA OPPIMISEN TUKEA

Minna Saarinen, KT, YTL, EO, yliopistotutkija
Sonja Ojala, KK, tutkimusavustaja, Oppijan oikeus – Opettajan taito -hanke
Helsingin yliopisto

HY+digiaamu 8.4.2021

OPPIMISEN TUKI UUDESSA LUKIOLAISSA

Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä.

Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Lukiolaki 714/2018, 28 §

LUKIOLAISTEN TUKI UUSISSA LUKION OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA

(OPETUSHALLITUS, 2019)

- Erityisopetusta antaa erityisopettaja joko yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena
 - Esim. opiskelutaitojen opetus
- Oppimisen tuki = yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista
 - Esim. eriyttäminen ja tukiopetus
- Tuen tarkoituksena on:
 1. tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa
 2. edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan
 3. antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen

ERITYISOPETUS LUKIOISSA KEVÄÄLLÄ 2019

(GREUS, IKONEN, OJALA, SAARELAINEN & TAIPALE, 2019)

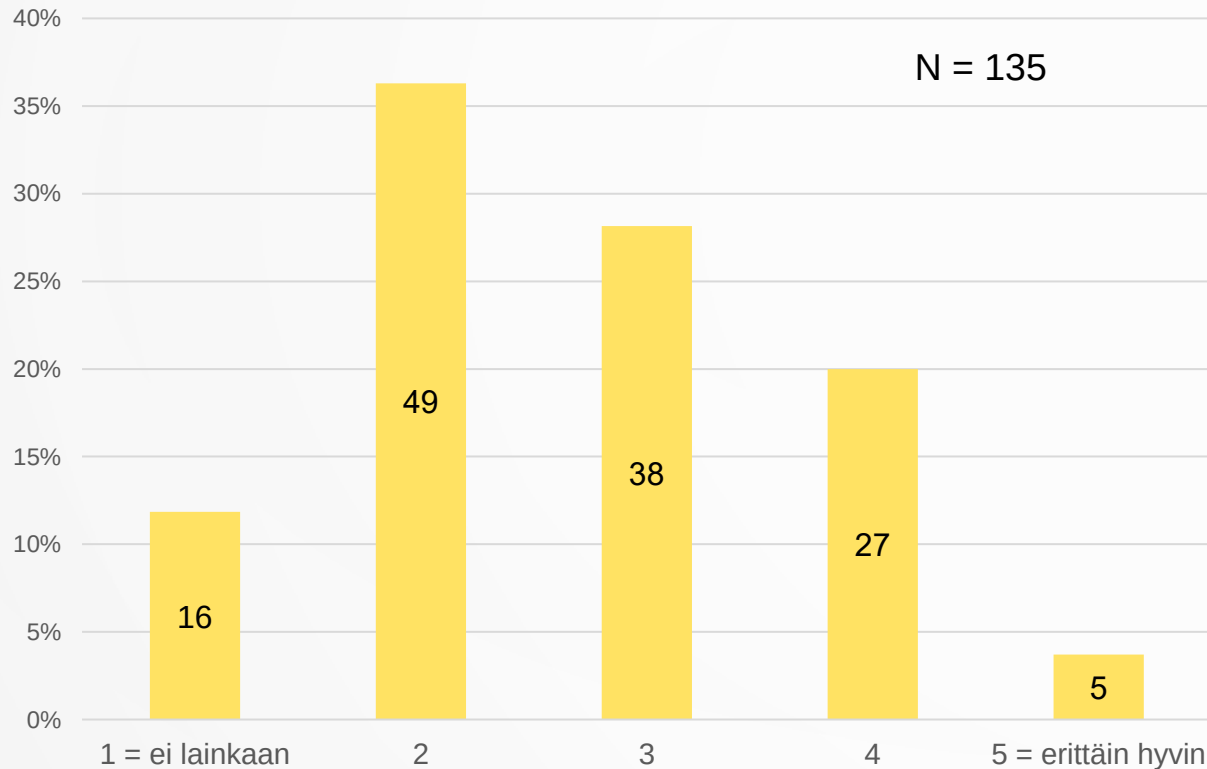
- 9,5 %:ssa vastanneiden lukioista ei järjestetty erityisopetusta (n = 222)
- Erityisopettajista 51,9 %:lla vastuullaan vain yksi lukio, kolmasosalla kaksi ja 14,8 %:lla kolme tai useampia lukioita
- Useimmin mainitut työtehtävät: luki- ja muut lausunnot Ylioppilastutkintolautakunnalle, lukiseulat, konsultaatio ja yhteistyö aineenopettajien kanssa
 - Seuraavaksi yleisimmät opiskelutaitojen opetus, huoltaja-yhteistyö, opiskelijahuoltotyö
 - Myös jaksamisen ja mielenterveyden tukeminen sekä tukiopetus mainittiin monta kertaa
- Opiskelijat valikoituivat erityisopetukseen useimmiten seulojen kautta tai itse hakeutumalla, myös aineenopettajan tai opinto-ohjaajan kautta yleinen reitti

ERITYISOPETUS LUKIOISSA KEVÄÄLLÄ 2019

(GREUS, IKONEN, OJALA, SAARELAINEN & TAIPALE, 2019)

Resurssien riittävyys työssä

- Lisää resursseja kaivattiin erityisesti opiskelijoiden opettamiseen ja yhteistyöhön opettajien kanssa
- 32,5 % erityisopettajista oli epävarmoja siitä, tuleeko uusi lukiolaki vaikuttamaan heidän työnkuvaansa – 11,9 % vastasi ”toivottavasti”

LUKIOILAISTEN HYVINVOINNIN ULOTTUVUUDET: 1/3 ELÄMÄNHALLINTA

(SAARELAINEN, 2020)

Oman elämän ohjaus

- Aikatauluttaminen ja suunnittelu
- Opintojen ja muun elämän yhteen sovittaminen
- Työskentelytavat
- Asennoituminen ja motivaatio

Elämäntavat ja terveys

- Jaksaminen
- Uni
- Ruoka
- Liikunta

LUKIOILAISTEN HYVINVOINNIN ULOTTUVUUDET: 2/3 KOULUN OLOSUHTEET

(SAARELAINEN, 2020)

Opinnot

- Tuen saatavuus
- Opintojen toteutustapa ja sujuvuus

Fyysiset olosuhteet

- Sisäilma
- Tilojen toimivuus ja viihtyisyys
- Oppimisympäristöt

Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen

- Opettajien antama arvostus, palaute ja välittäminen
- Osallisuus

LUKIOLAISTEN HYVINVOINNIN ULOTTUVUUDET: 3/3 SOSIAALISET SUHTEET

(SAARELAINEN, 2020)

Oma tukiverkosto

- Kaveri- ja perhesuhteet
- Kavereiden vaikutus omaan toimintaan

Lukion yleinen ilmapiiri

- Yleinen kuulumisen tunne
- Ryhmytyminen luokattomassa lukiossa
- Kavereiden hyväksyntä

TOIMINNANOHJAUKSEN TAIDOT JA NIIDEN TUKEMINEN

- Psyykkisiä prosesseja, joiden avulla kykenemme toimimaan tavoitteellisesti ja tilanteen vaatimalla tavalla: oman toiminnan suunnittelu, ohjaus, arviointi ja tarvittaessa muuttaminen
- Toiminnanohjausta säätelevät aivojen järjestelmät kehittyvät jopa 25-vuotiaaksi saakka – taitoja voidaan kehittää kaikenikäisillä!

Ajanhallintaa voidaan harjoitella opiskelijan kanssa rakentamalla viikon opiskelusuunnitelma kalenteriin tehtävä ja oppiaine kerrallaan.

- Aluksi kannattaa suunnitella mieluummin liian löyhä kuin liian optimistinen aikataulu
 - Kalenteriin myös tauot ja vapaa-ajan mukava tekeminen!
 - Jos ajankäytössä on haasteita, voi ensin pitää päivän ajan kirjaa eri toimiin kuluneesta ajasta

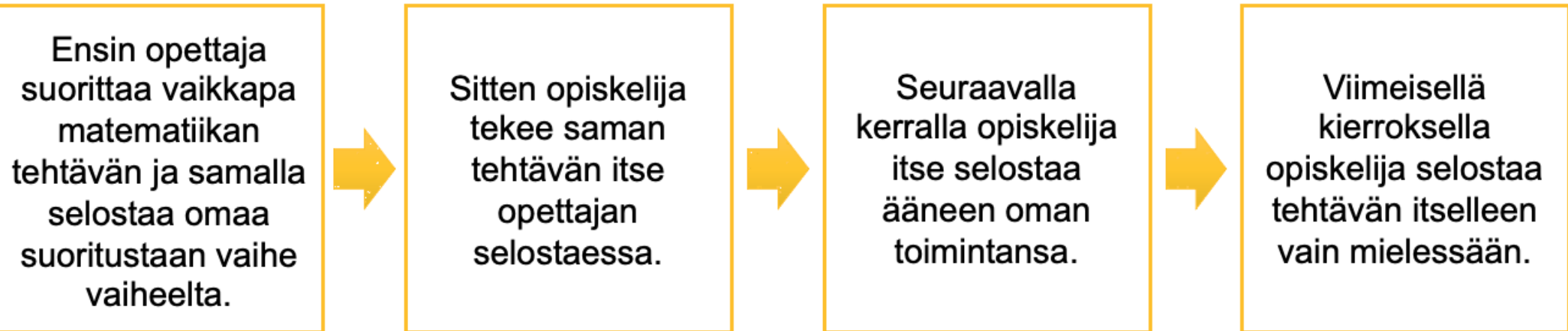
OPETUKSEN STRUKTUROINTI TOIMINNANOHJAUKSEN TUKENA

- Pilko tehtävä tai arjen toiminto riittävän pieniin osiin – vaihda tai muuta toimintaa hieman 10–15 minuutin välein
- Kiinnitä huomiota keskeisten käsitteiden selittämiseen ja riittävään toistoon – varmista, että opiskelija ymmärtää ne
- Käy kurssin/oppitunnin aluksi läpi opetuksen rakenne, aikataulu ja tehtävät, mahdollisesti keskeiset käsitteet, ja kerratkaa ne tarvittaessa myöhemmin
- Luo rutiineja ja selkeitä sääntöjä
- Jaa tietoa opiskelijalle hyödyllisistä käytännöistä muiden häntä opettavien kanssa
- Tee myös fyysisestä ympäristöstä mahdollisimman strukturoitu – yksi tehtävä kerrallaan näkyvissä
- Hyödynnä havainnollistavia materiaaleja ja välineitä
- Anna opiskelijalle aikaa valmistautua siirtymiin, kerro ajoissa

OMAN TOIMINNAN OHJAUKSEN HARJOITTELEMINEN

Opiskelijan kanssa voidaan harjoitella oman toiminnan ohjausta ja jäsentelyä yksittäisen tehtävän tasolla:

OMAN TOIMINNAN OHJAUS: TEHTÄVÄESIMERKKI

Aluksi tarkastellaan tehtävänantoa:

1. Mikä on tehtävä?

2. Mitä tehtävässä kysytään?

Ennen tehtävän aloitusta suunnitellaan toiminta:

3. Mitkä vaiheet tehtävään sisältyvät eli miten tehtävä tehdään?

4. Kuinka kauan tehtävään käytetään aikaa?

5. Mitä tarvikkeita tehtävän tekemiseen tarvitaan?

6. Keneltä voi pyytää tai mistä etsiä apua?

Tehtävän tekemisen jälkeen arvioidaan suoritusta:

7. Toimiko opiskelija kuten suunnitteli?

8. Miten tehtävän tekeminen onnistui?

9. Mikä tehtävässä onnistui hyvin?

10. Mitä olisi voinut tehdä toisin?

11. Mitä tehdään seuraavaksi?

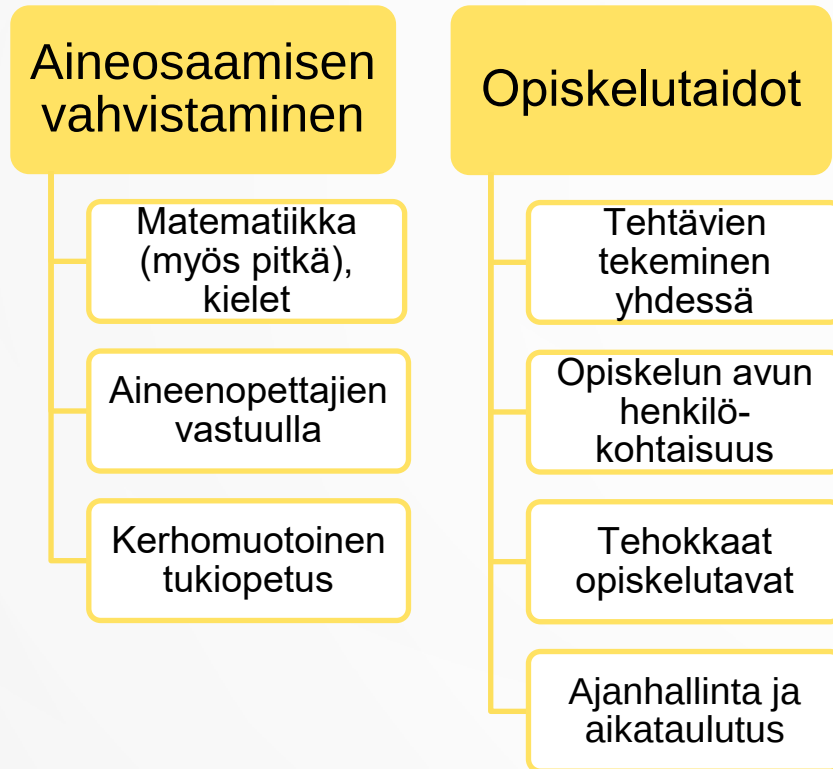
Opiskelija voi myös tehdä itselleen muistilapun tehtävän tekemisen tärkeimmistä vaiheista.

LUKIOLAISTEN KOKEMAT TUEN TARPEET

(KOPONEN, 2020; SAARELAINEN, 2020)

Oppimisen ja opiskelun tuki

Hyvinvoinnin tuki

Jaksamisen tuki

Stressinhallinnan
keinot

Motivaation
ylläpitäminen

- Suurin osa ilmoitti lukion tarjoaman tuen riittäväksi
- Tuen saaminen edellytti kuitenkin opiskelijan omaa aktiivisuutta ja oli toisinaan monen mutkan takana
- Opiskelijat kaipasivat parempaa tiedotusta tuen saatavuudesta sekä avun saamisen helpottumista

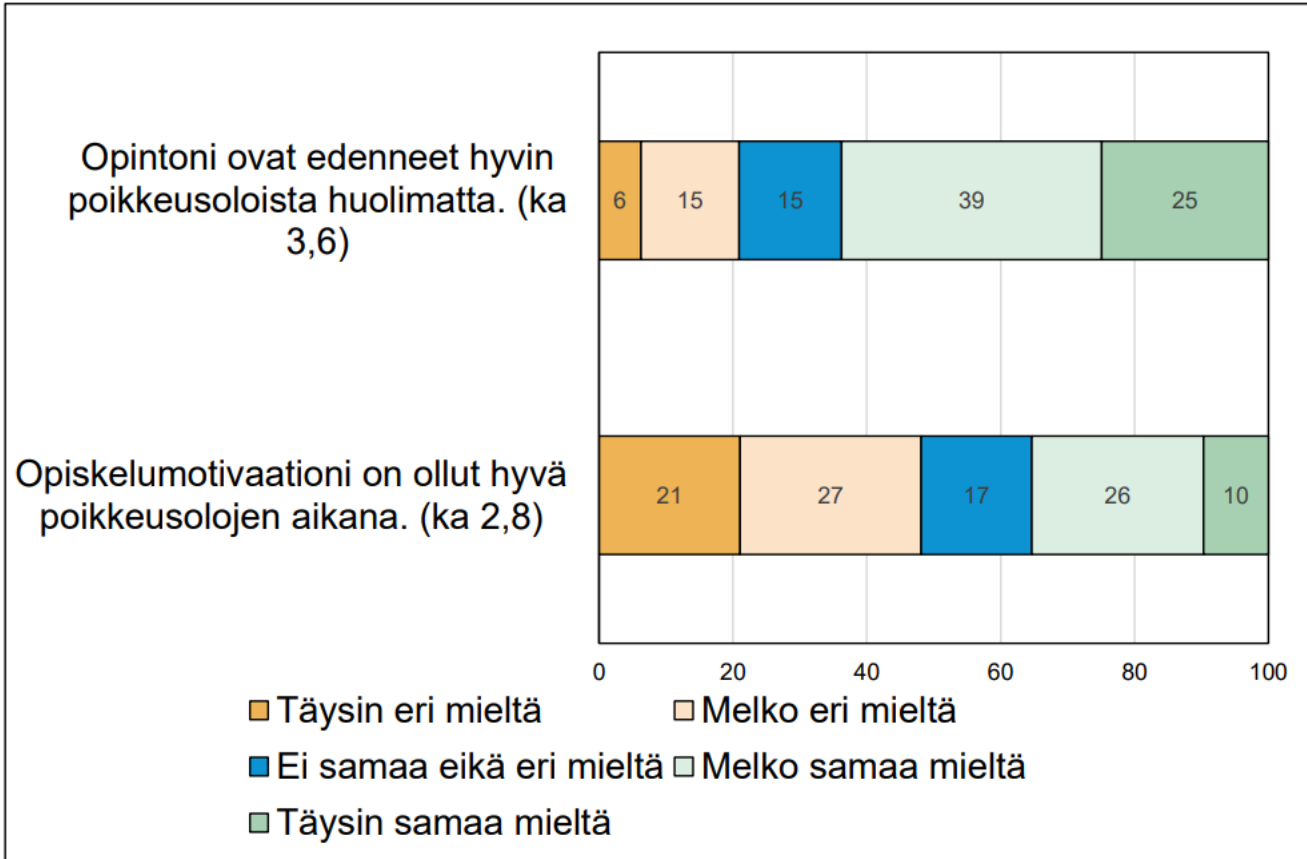
KORONATILANTEEN VAIKUTUKSIA

- Yli puolet opettajista arvioi keväällä 2020 poikkeustilasta olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia osalle lukiolaisista, syksyllä lukiolaisista 39 % koki etäopiskelulla olleen kielteisiä vaikutuksia
 - Opiskelijan yksinäisyyden kokemus oli yhteydessä etäopetuksen kokemiseen kielteiseksi
- Jopa 58 % lukiolaisista koki etäopiskelun henkisesti raskaaksi, ja 2/3 arvioi sen normaaliolojen opiskelua kuormittavammaksi
- Yli 58 % lukiolaisista kertoi etäopetukseen siirtymisen lisänneen heidän viikoittaista työmääräänsä
- Noin puolet lukiolaisista koki, että heidän lukiossaan on myös poikkeusaikana huolehdittu yhteisöllisyydestä – 30 % vastasi, että ei ole

”Korona ja eristäytyminen ovat saaneet minut tuntemaan itseni melko yksinäiseksi, jota en koskaan ennen ole kokenut.”

KORONATILANTEEN VAIKUTUKSIA

Lukion opiskelijoiden (n = 831–835) näkemyksiä opintojen etenemisestä ja opiskelumotivaatiosta poikkeusolojen aikana

Viidesosa lukiolaisista koki, etteivät **opinnot** olleet **edenneet** hyvin etäopetuksen aikana.

Myös **opiskelumotivaationsa** poikkeusolojen aikana koki **huonoksi** lähes puolet lukiolaisista.

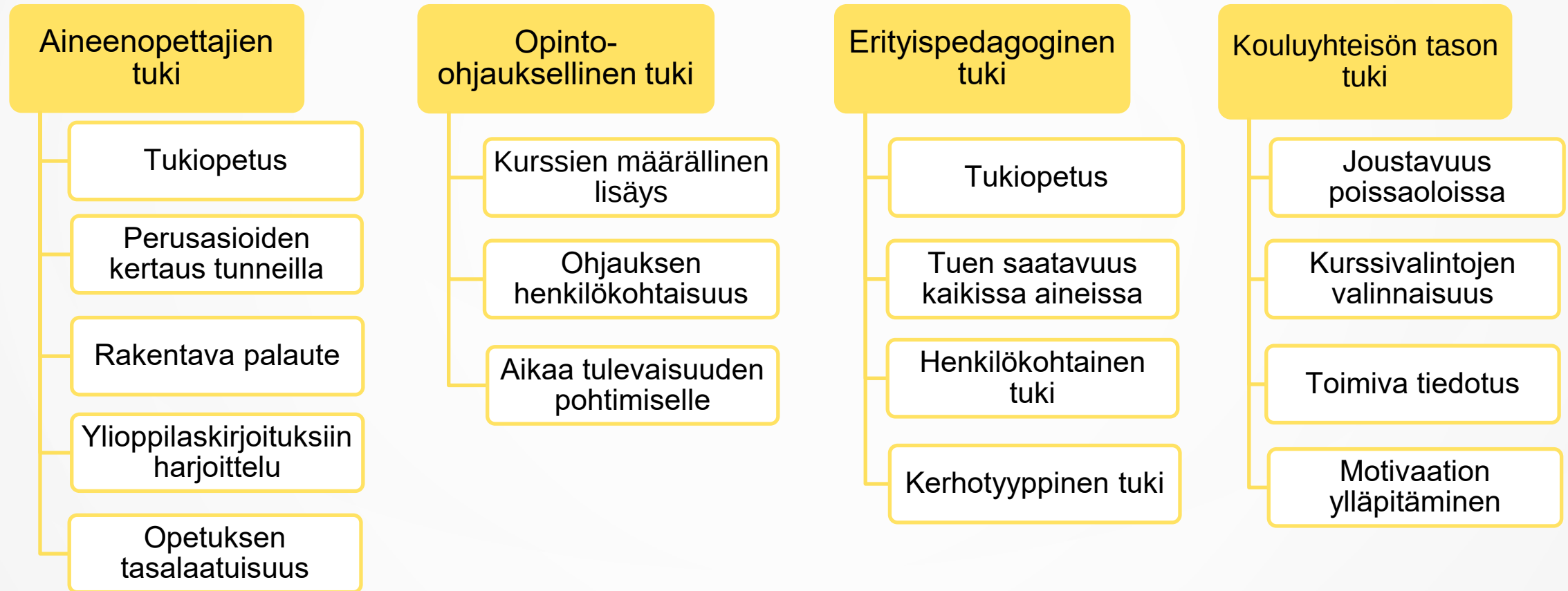
”Ei ollut motivaatiota. Jos ei ollut pakollista palautusta, en tehnyt hommia.” (Lukion opiskelija)

(Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2020)

OPPIMISTA JA OPISKELUA EDISTÄVÄT TEKIJÄT

(KOPONEN, 2020)

KOULUHYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TEKIJÄT

(KOPONEN, 2020)

Erityispedagoginen tuki

Tuen saatavuuden
helpottaminen

Mahdollisuus
anonymiiteen tukea
hakiessa

Toimiva tiedotus tuesta

Erityisopettajan
työnkuvan
muokkaaminen

Opiskelijahuollollinen tuki

Uupumisen vakavasti
ottaminen

Selkeät toimintaohjeet
avun pyytämisen
jälkeen

Tuesta ja tuen
saatavuudesta
tiedottaminen

Sosiaalinen tuki

Aineenopettajien tuki

Ryhmänohjaajien tuki

Positiivinen palaute

Lukion yhteisöllisyys

Oppimisympäristön vaikutus

Monipuoliset luokkatilat

Sisäilman puhtaus ja
raikkaus

Kouluruoan merkitys

Toiminnalliset tauot

LUKION KERROKSELLINEN TUKIJÄRJESTELMÄ

(TAIPALE, 2020)

Yksilöllinen tuki

- Rajapinta: ryhmänohjaaja, opettajat, osin myös opinto-ohjaaja mukana opiskelijan arjessa joka päivä
- Ulompi taso: opiskeluhuollon henkilöstö

Tuki ryhmässä

- Opettajat kursseilla (esim. eriyttäminen), opinto-ohjaajat kursseilla ja pienryhmissä
- Yhteisöllinen opiskeluhuolto (henkilöstön vierailut kursseilla)

Tuki lukion rakenteissa

- Yhteisöllinen opiskeluhuolto (opiskeluhuoltoryhmän tukitoimet koko lukion tasolla ja järjestelmän arviointi)
- Tiedonsiirto ja työntekijöiden välinen yhteistyö
- Opintoihin orientoiva kurssi sekä oppimista ja hyvinvointia tukevat kurssit
- Ainekohtaiset tukikurssit
- Ryhmänohjaaja opiskelijan tuen koordinoijana

TUKEMISTA MAHDOLLISTAVAT TEKIJÄT

(TAIPALE, 2020)

Työntekijöiden osaaminen

Ajantasaisen tiedon hankinta

Tukemisen keinoja useita

Tuen tarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen

Opiskelijan ohjaaminen eteenpäin

Hyvä työilmapiiri

Konsultointi, tiivis yhteistyö

Yhteinen keskustelu ja ymmärrys

Tuen toimivuuden arviointi, suunnittelu ja kehittäminen

Pienet ja pysyvät opetusryhmät

Opettaja tuntee opiskelijat

Tuen tarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen

Opiskelijan ohjaaminen eteenpäin

Opiskeluhuolto näkyvänä yhteistyössä

Henkilöstö tuttua

Tietoisuus tarjottavista palveluista

Opiskelijat osaavat hakeutua ja opettajat ohjata palveluiden pariin

TUKEMISTA RAJOITTAVAT TEKIJÄT

(TAIPALE, 2020)

Ulkoiset tekijät

Ylioppilas-
kirjoitukset

Lait ja
normit

Resurssit

Opetuksessa

Resurssit

Yksityisyyden
-suoja

Opettajien
osaaminen

Opettajien
asenne

- Opettaja ei tunne opiskelijoita
- Opiskelijalla vastuu avun saamisessa

Opiskeluhuollossa

Kiire

- Työntekijöiden hyvinvointi
- Hoitotakuu ja yksilötyön priorisointi
- Aikataulut ja ajanvaraus
- Yhteistyö opettajien kanssa sattumanvaraista

LUKION ERITYISOPETTAJAN TYÖNKUVA

(IKONEN, 2020)

Yhteistyö

Monialainen yhteistyö

- Opiskelijahuoltotyö (erit. opinto-ohjaaja)
- Huoltajat
- Yhteisöllinen työ
- Kehittämis- ja suunnittelutyö

Opettajien välinen yhteistyö

- Yhteisopettajuuden rakentaminen
- Konsultaatio

Opiskelijoiden tukeminen

Lukivaikeuksien tukeminen

- Lukiseulat ja -testit
- Yksilötapaamiset ja tuen suunnittelu

Opiskeluvalmiuksien tukeminen

- Opiskelutekniikat
- Oman toiminnan säätely
- Psyykkinen tuki

Oppiaineiden ohjaus

- Pienryhmätyöskentely
- Samanaikaisopettajuus

Kirjallinen työ

Lausunnot

- Lukilausunnot ja erityisjärjestelyhakemukset YTL:lle

Kirjaaminen

- Oppimisen tuen suunnitelmat YTL:lle

Viestintä

- Tukimuodoista tiedottaminen
- Yleinen viestintä

ERITYISOPETTAJAN TYÖSSÄ KOETUT HAASTEET

(IKONEN, 2020)

- **Resurssit ja ajanpuute**
 - Ryhmäkoot, erityisopettaja-opiskelija-suhdeluku, tuen seuraaminen vaikeaa, huoli opiskelijoiden yhdenvertaisuudesta, riittämättömyyden tunteet
- **Työnkuvan epäselvyys**
 - Epäselvät odotukset ja vähäinen tieto, oma rooli opiskeluhuollossa ja ainesisältöjen opetuksessa, työnkuva epäselvä myös muille
- **Yhteistyö**
 - Työpaikan ilmapiiri ja kollegoiden asenne, ajan löytäminen konsultaatiolle, yhteistyö muiden lukioiden erityisopettajien kanssa
- **Oma osaaminen**
 - Koulutus ei valmista lukioympäristöön, materiaaleja tarjolla vähän, käytännöt opeteltava itse, yhteisopettajuuden haasteena aineosaaminen

LÄHTEET 1/2

Greus, E., Ikonen, K., Ojala, S., Saarelainen, N. & Taipale, N. (2019). *Erityisopetus lukiossa. Kartoituksen yhteenvedo*. Saatavilla sähköisesti: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/erityisopetus-lukiossa-kartoitus-002.pdf>

Ikonen, K. (2020). *Lukion erityisopettajien työnkuva ja heidän siinä kokemansa haasteet*. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2020). *Mitä poikkeukselliset opetusjärjestelyt opettivat? Poikkeustilanteen vaikutukset eri koulutusasteilla*. Saatavilla sähköisesti: <https://karvi.fi/app/uploads/2020/12/Poikkeustilanteen-vaikutusten-arviointi-tulokset.pdf>

Koponen, M. (2020). *Tuen tarpeet ja tuen tarjonta lukiokoulutuksessa – lukiolaisten näkemyksiä ja kokemuksia*. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto. Saatavilla sähköisesti: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/315129/Koponen_Mari_Pro_gradu_2020.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Lukiolaki 714/2018 (10.8.2018). Saatavilla sähköisesti: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

LÄHTEET 2/2

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 (2019). *Määräykset ja ohjeet 2019:2a*. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla sähköisesti:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

Saarelainen, N. (2020). *"Painolasti omilla harteilla". Lukiolaisten hyvinvoinnin ulottuvuudet ja tuen tarve opiskelijoiden näkökulmasta*. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto.

Suomen Lukiolaisten Liitto (2020). *Koonti koronatilanteen vaikutuksesta lukiolaisiin*. Saatavilla sähköisesti:

<https://lukio.fi/app/uploads/2020/04/Lukiolaisten-koronakyselyn-tulokset.pdf>

Taipale, N. (2020). *Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki lukiossa. Tapaustutkimus lukion tukijärjestelmän rakentumisesta*. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto. Saatavilla sähköisesti:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/319842/Taipale_Nora_Pro%20gradu_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Tarjoamme mielellämme **asiakaskohtaisia, räätälöityjä koulutuksia** opiskelijoiden hyvinvointiin sekä opiskelun ohjaukseen ja tukeen liittyen.

Tiedustelut: selja.saarialho@hyplus.fi

Esimerkkejä lukion tilauskoulutuksistamme:
<https://hyplus.helsinki.fi/julkissektorille/opetus-ja-oppiminen/>

HY+

HYPLUS.HELSENKI.FI

Kiitos osallistumisestasi!
Pidetään huolta lukiolaisistamme.

YHTEYSTIEDOT HY+ OY

hyplus.helsinki.fi

info@hyplus.fi

@HyPlusHelsinki

**@helsinginyliopistotaydennysko
ulus**

**HY+ Ltd (University of Helsinki
Centre for Continuing
Education)**

hyplushelsinki